

בית משפט לעניני משפחה בפתח תקווה

2015 יול 27
16145-06-40071-01-10
52794-03-14, 13

דחיית תביעת מזונות מסבתא נוכח רמת הכנסתה של האם

אליה נוס

השופטת

1. ש.פ.
2. נ.פ.
3. א.פ. (קטין)
4. נ.פ. (קטינה)

תובעים

ע"י עו"ד טמיר

- נגד -

1. ר.פ.
2. ג.ש.
3. י.ש. (הנתבעים 2-3 בתמ

נתבעים

ע"י עו"ד שרם וקזלו

פסק דין

1. התובעת 1 (להלן: "ש") ומר ב.פ ז"ל (להלן: "ב") (להלן: "בני הזוג") נישאו ביום....

מסמך זה עשוי להכיל שינויים שהוטמעו ע"י מערכת פסקדין

לבני הזוג נולדו שלושת ילדיהם, הם התובעים 2-4, אשר יכוננו להלן בשמותיהם הפרטיים:

נ', ילידת....

א', יליד.....

ט', ילידת....

בין ש' לב' התנהלו, החל מחודש 1/10, הליכים בפני בית המשפט, ובכללם תביעה למזונות הילדים, תביעה למשמורת וסדרי ראייה ותביעה רכושית.

התביעות, כולן, הוגשו בידי ש'.

2. בני הזוג התגוררו, משנת.... ואילך, במשק במושב ..... (להלן: "המשק", "המושב").

זכויות החכירה במשק רשומות על שם הורי ב', הם הנתבעת 1 (להלן: "ר") ובעלה המנוח א.פ. ז"ל (להלן: "א").

3. התביעה המקורית בתמ"ש 40071-01-10 הוגשה נגד ב' ואמו, ר', ובה עתרה ש' לשמירה על זכויותיה ברכוש המשותף לה ולב', לרבות הזכויות במשק.

4. ביום....הלך ב' לעולמו, לאחר ששם קץ לחייו.

במהלך ניהול התובענות בין בני הזוג נעשו ניסיונות רבים לגשר על המחלוקות בין הצדדים.

ניסיונות אלה הואצו לאחר פטירתו הטרגית של ב', אולם למרבית הצער לא עלה בידי בני המשפחה לגבש הסכמה כוללת.

5. בעקבות מותו של ב', תוקן כתב התביעה בתמ"ש 40071-01-10 בהתאם להחלטה מיום 26.5.14.

בתביעה זו, תביעתם של ש' וילדיה (יורשיו של ב' ז"ל) נגד ר', מבקשת ש' כי בית המשפט יקבע כי היא וילדיה הם בעלי המשק, כי הזכויות במשק יירשמו על שמם, וכי יינתן צו למינהל מקרקעי ישראל לביצוע הרישום באופן זה.

לחלופין, עותרת ש' לפיצוי בגין הנזקים שנגרמו לה וההשקעות שהושקעו במשק.

בתביעה בתמ"ש 16145-06-13, תביעתה של ש' נגד ר', עותרת הראשונה לקבלת דמי שכירות ראויים בגין בית המגורים בו התגוררו בני הזוג, המושכר על ידי ר'.

מסמך זה עשוי להכיל שינויים שהוטמעו ע"י מערכת פסקדין

ולבסוף, התביעה בתמ"ש 52794-03-14, תביעה למזונות הילדים, שהגישה ש' נגד ר' בהתאם לחוק לתיקון דיני משפחה (מזונות) תשי"ט – 1959 (להלן: "חוק המזונות").

לבקשתה של ר', צורפו הוריה של ש', ג.ש.ו.ש (להלן: "ג", "י") כנתבעים נוספים בתביעה זו.

התביעות הרכושיות (תמ"ש 40071-01-10, תמ"ש 16145-06-13)

טענותיה של ש':

6. לטענת ש', התגוררה במחיצת ב' וילדיה במשק במשך כ- 20 שנים. לאורך תקופה זו התחייבו א' ור', כי ש' וב' יהיו לבנים ממשיכים במשק.

בני הזוג עברו להתגורר במשק לאחר לידת בתם הבכורה. הם התגוררו בבית הוריו המנוחים של א' (להלן: "הבית"), אשר לא היה ראוי למגורים מלכתחילה.

על מנת להכשיר את הבית למגורים, ערכו בני הזוג שיפוץ בשנת 1996, בחלקו הפנימי של הבית (להלן: "השיפוץ הראשון").

שיפוץ זה מומן מכספי הלוואות בסך של 170,000 ₪ שנטלו בני הזוג. בנוסף, רכשו הוריה של ש' עבורם את הריהוט לבית.

שיפוץ נוסף נערך בשנת 2003, ובו נבנה למעשה הבית מחדש, הורחב והפך לבית בן ששה חדרים (להלן: "השיפוץ השני").

השיפוץ השני מומן באמצעות הלוואה מובטחת במשכנתא אשר נטל ג'. לצורך כך מישכנו הורי ש' את ביתם, וההלוואה שולמה מחשבונם המשותף של בני הזוג.

בהמשך, נטלו בני הזוג הלוואה נוספת, אשר הובטחה במשכנתא שנרשמה על המשק, והושבה אף היא מחשבונם המשותף.

ההשקעות בבית בוצעו בברכתם של א' ור', ובידיעת אחיו של ב' ז"ל, ע' וה', ותוך הסתמכות על הבטחת ההורים.

ב' עצמו עבד לאורך שנים במשק, כשהוא מסייע בידי אביו בפיתוחו ובטיפוחו.

רצונם זה של ההורים בא לידי ביטוי בצוואתו של א' ז"ל, אשר הורה בצוואתו כי ב' יהיה לבן ממשיך במשק, וכי יהיה זכאי, בנוסף, לבית.

על אף זאת, מבקשת כעת ר' לחזור בה ללא בסיס מן ההבטחה שניתנה לבני הזוג.

7. ש' טוענת, כי ביום 1.3.01 פנו בני הזוג למושב, וביקשו להתקבל כבנים ממשיכים במשק. א' ור' נתנו את הסכמתם לכך והבקשה אושרה בידי הנהלת האגודה ביום 31.5.01.

בכך, למעשה, הושלם מינויים של ב' וש' לבנים ממשיכים במשק. מדובר במתנה שהושלמה והיא אינה ניתנת לביטול.

לחלופין, אף אם עסקינן בהתחייבות ליתן מתנה בלבד, הרי שבני הזוג שינו את מצבם לרעה בהסתמך על התחייבות זו. איש מהם לא נהג באופן מחפיר כלפי א' ור', כך שר' אינה רשאית לחזור בה מהתחייבותה.

8. בשעה שהתנהלו הליכים בין ש' לב', נותרו ש' והילדים בבית, אולם לאחר מותו של ב' ז"ל, ולטובת ילדיהם, עזבה ש' את הבית ועברה להתגורר, במחיצת הילדים, בבית ששכרה.

ר' מעולם לא דרשה מש' לעזוב את הבית, שכן היתה מודעת לכך שהבית הוא ביתה של ש'. ר' החלה להשכיר את הבית, ומסרבת להעביר לידי ש' את דמי השכירות. מדובר בדמי שכירות בסך של 5,775 ₪ בחודש, ולטענתה על ר' להעבירם לידיה. במקביל, נושאת ש' בהשבת הלוואות בסך של 3,400 ₪ לחודש, כאשר הלוואות אלה ניטלו בגין הבית.

טענותיה של ר'

9. לטענת ר', מצויים היו במשק שני מבנים. האחד הוא בית הוריו של א', והאחר, ביתם של א' ור'.

בשנת... , לאחר שביקשו בני הזוג לעבור להתגורר בבית ההורים, נעתרו ר' וא' לבקשתם, אולם לא היה בכך כדי להוות הסכמה למנותם לבנים ממשיכים. מעבר לכך, בית ההורים לא היה מעולם בית המיועד לבן ממשיך.

ב' עצמו, בכתב ההגנה שהגיש מפני תביעתה המקורית של ש', טען כי פניית ההורים למזכירות האגודה נעשתה על מנת לקבל היתר להרחבת בית הסבים, שכן תנאי לקבלת היתר בניה הוא מינוי של בן ממשיך במשק.

10. בהתאם לחוזה המשבצת, המשק אינו מהווה חלק מעיזבון של חבר האגודה, ועל האחרון לקבל את הסכמת מינהל מקרקעי ישראל (להלן: "המינהל"), מראש ובכתב, לכל העברה של הזכויות במשק. מאחר והסכמת המינהל להעברת הזכויות לא ניתנה מעולם, אין מדובר במתנה שהושלמה.

מעבר לכך, לאורך כל השנים בהן התגוררו ש' וב' במשק, עסק ב' בענייני המשק במשך שנתיים בלבד.

11. עם פטירתו של א', עברו הזכויות במשק לרעייתו, ר', והיא הודיעה לאגודה ביום 23.8.10 כי ב' וש' אינם בנים ממשיכים.

ממילא, לא ניתן, לנוכח הוראת הסכם המשבצת, לצוות את המשק למאן דהוא.

12. אשר להשקעות הנטענות, אלה כוללות הלוואה שנלקחה לצורך רכישת תכולה ומימון הוצאות נוספות, אשר אינן נוגעות לשיפוץ הבית, מה עוד שש' לא הציגה אסמכתאות באשר לעלויות הנטענות של השיפוצים בבית.

בהתייחס לתביעה לתשלום דמי שימוש ראויים, טוענת ר' כי הזכות לדמי שכירות תיגזר מן ההכרעה בשאלתה למי הזכויות במשק, שכן המשק אינו ניתן לחלוקה.

דין

13. בהתאם לנסח הרישום אשר צורף לכתב ההגנה שהגישה ר', רשומות זכויות החכירה במשק על שמם של א' ור'.

חוזה המשבצת הדו-צדדי מסדיר את מערכת היחסים בין מינהל מקרקעי ישראל לאגודה, כאשר סעי' 19(ג) להסכם מתייחס לאופן העברת הזכויות במשק לאחר פטירת חבר המושב:

"במקרה פטירתו של חבר האגודה תחולנה ההוראות הבאות בדבר מסירת זכויות השימוש במשק שבשימושו המהווה נחלה. למען הסר ספק מוצהר ומוסכם בזה, כי אין באמור בסעיף זה לשנות את מהות זכויותיו של חבר האגודה כזכויות בר רשות בלבד שאינן חלק מעיזבון ואין בהן כדי לשנות את מעמדו של חבר האגודה על פי חוזה זה כבר רשות לכל דבר ועניין.

(1) נפטר אחד מיחיד בני הזוג שהינם חברי אגודה המחזיקים במשק (להלן - המנוח) והניח אחריו בן זוג - תעבורנה כל זכויות השימוש שלו במשק לבן הזוג בלבד, וזאת אפילו הניח ילדים ביחד עם בן הזוג.

(2) לא הניח המנוח בן זוג, אך הניח ילד אחד, תעבורנה כל זכויות השימוש שלו במשק לילד האמור, בתנאי שהוא מוכן ומסוגל לקיים את המשק.

(3) לא הניח המנוח בן זוג, אך הניח יותר מילד אחד, תעבורנה כל זכויות השימוש שלו במשק רק לאחד מביניהם המוכן והמסוגל לקיים את המשק.

באין הסכמה בין הילדים בשאלה מי מהם מוכן ומסוגל לקיים את המשק יחליט בכך בית המשפט. למען הסר ספק מובהר בזה במפורש כי בית המשפט יחליט רק בשאלה מי מבין הילדים מוכן ומסוגל לקיים את המשק וכי זכויותיו של המקבל תהיינה רק זכויות שימוש במשק כברי רשות.

(4) כל אחד מיחיד בני זוג שהינם חברי האגודה המחזיקים במשק רשאי להורות בצוואתו למי תימסרנה זכויות השימוש שלו במשק, ואולם לא יהיה בהוראות צוואה כאמור כדי לגרוע מזכויותיו של בן זוג האמורות בפסקה (1) לעיל ולא יהיה בהן כדי לגרום למסירה של זכויות השימוש במשק ליותר מאדם אחד ולבן זוגו.

....

(7) על אף האמור בפסקאות 2 עד 6 לעיל ומבלי לפגוע באמור בפסקה 1 לעיל, אם נתנו עד לתאריך חתימתו של חוזה זה אישורים או התחייבויות בכתב של הסוכנות כלפי חבר האגודה בדבר מסירת זכויות שימוש במשק שלו לאחד מילדיו ששמו ננקב במפורש- תימסרנה הזכויות הנ"ל במשק, לאחר פטירתו של אותו חבר אגודה, בהתאם להתחייבות הסוכנות כלפיו".

ההסכם נושא תאריך 22.10.98, כאשר ברור כי עד למועד חתימתו לא התמלא התנאי הנקוב בסעי' 19(ג)(7), שכן במועד זה לא ניתנה התחייבות למסירת הזכויות במשק למי מילדיהם של א' ור'.

14. ביום 20.8.02 חתמו א' ור' על חוזה חכירה עם מינהל מקרקעי ישראל (להלן: "חוזה החכירה"). החוזה צורף כנספח ז' לכתב ההגנה שהגיש ב' מפני התביעה המקורית.

בהתאם להסכם, הזכויות בנחלה הן זכויות חכירה ל-49 שנים, החל מיום 1.10.82 ועד ליום 30.9.31.

בהתאם לסעי' 12 להסכם החכירה, טעונה העברת הזכויות הסכמת המחכיר, היינו המינהל.

סעי' 13 להסכם מסדיר העברת הזכויות בעקבות פטירת החוכר, וקובע כדלקמן:

"א. נפטר אחד מיחיד החוכר (להלן-המוריש) והניח בן זוג –תעבורנה כל זכויותיו בנחלה לבן זוגו בלבד, וזאת גם אם המוריש הניח יורשים נוספים.

ב. לא הניח המוריש בן זוג אך הניח יותר מיורש אחד, תעבורנה כל זכויותיו בנחלה רק לאחד מביניהם וזאת בהתאם להוראות סעיף 114 לחוק הירושה, תשכ"ה-1965 או בהתאם להוראות חוק אחר בעניין זה אשר תבוא במקום סעי' 114 האמור.

ג. כל אחד מיחיד החוכר רשאי לצוות את זכויותיו בנחלה, ואולם לא יהיה בצוואה כאמור כדי לגרוע מזכויותיו של בן-זוגו האמורות בסעיף-קטן א' לעיל. היתה צוואה כאמור של חוכר אשר לא הניח בן זוג אחרי פטירתו, לא יהיה בה כדי למסור את הזכויות בנחלה ליותר מאדם אחד ולבן-זוגו".

ועוד קובע סעי' 15 לחוזה החכירה:

"א. הנחלה היא יחידה משקית אחת ואסור לחוכר לפצל את הנחלה ו/או את זכויות החכירה

שבחוזזה זה, בין במישרין ובין בעקיפין או בכל דרך שהיא.

ב. על אף האמור לעיל, החוכר רשאי להעביר לבן זוגו בלבד את זכויות החכירה שלו על פי חוזה זה, ובלבד שהנחלה לא תפוצל והיא תמשיך להיות משק חקלאי אחד".

15. כאמור, פנו ש' וב' ביום 1.3.01 למזכירות המושב, וביקשו להתקבל כבנים ממשיכים.

על ג' הפניה בכתב, באה הסכמתם הכתובה של ההורים, ובשולי המכתב נרשם, כי הפניה אושרה בהנהלה ביום 31.5.01, ונוספה חתימת אגודת המושב (ראו נספח 2 לכתב התביעה המתוקן בתמ"ש 10-01-40071). בנוסף, צורף פרוטוקול האסיפה הכללית, בה הוחלט לקבל את ב' כבן ממשיך.

מעבר לכך, לא נעשתה פניה למינהל למינוי בן ממשיך, לא ניתנה הסכמת המינהל לכך, והזכויות במשק עודן רשומות, כאמור, על שם א' ור'.

בהתאם לסעי' 19 ב' להסכם הדו-צדדי נאסר על חבר המושב להעביר או למסור לאחר את זכויות השימוש שלו במשק, אלא אם ניתנה לכך הסכמת המינהל מראש ובכתב.

הוראה דומה מצויה בסעי' 12 לחוזה החכירה.

כבר נקבע, כי כאשר עסקינן בחוזים והתחייבויות למינוי בן ממשיך הטעונים הסכמת צדדי ג' כגון אגודה, סוכנות או מינהל, הרי שעד אשר לא הושלמה ההתחייבות ברישום, מדובר בהתחייבות ליתן מתנה ולא בחוזה מתנה שהושלם (וראו ע"א 2836/90 אריה בצר נ' נחמה צילביץ פ"ד מ"ו (5) 184, ובע"מ 9295/05 פלוני נ' פלוני).

ראוי להדגיש בסוגיה זו, כי אין באישור האגודה בדבר מינוי הבן הממשיך כדי לייתר את הצורך בקבלת הסכמת המינהל למינוי זה.

בבע"מ 445/05 איזמן נ' מחלב, נקבע, כי על עסקה במקרקעי המינהל לזכות באישור המינהל מראש ובכתב, שכן במקרקעי הציבור עסקינן.

מאחר והסכמת המינהל כלל לא ניתנה, מהווה התחייבותם של ההורים בהתאם למכתב התחייבות ליתן מתנה בלבד, ואין מדובר במתנה שהושלמה.

16. זאת ועוד, היות והזכויות במשק הן זכויות חכירה, תושלם עסקת מתנה בהן עם רישום נכס על שם מקבל המתנה, בהתאם להוראת סע' 7(א) לחוק המקרקעין תשכ"ט – 1969, וכל עוד לא בוצע הרישום על שם מקבל המתנה, עסקינן בהתחייבות ליתן מתנה:

"כאשר הזכות המועברת רשומה בלשכת רישום המקרקעין על שם נותן המתנה, אין המתנה במקרקעין מוגמרת אלא על ידי רישום בלשכת רישום המקרקעין. הקניית מקרקעין במתנה מהווה עיסקה החייבת ברישום (סעיף 7(א) לחוק המקרקעין, תשכ"ט-1969). עיסקה שלא נגמרה ברישום רואים אותה כהתחייבות לעשות עיסקה (סעיף 7(ב) לחוק המקרקעין; ראה גם ע"א 1284/92 א' רותם נ' מ' רותם [2]".

ע"א 954/93 חממה חג'בי נ' ברכה בן יונה פ"ד נ(1) 417.

ובתה"ס (נצ') 13-04-47590 ש.ג. נ' א.נ.ב.מ. (כב' סג"נ השופט זגורי):

"כאשר מדובר במשקים חקלאיים, בדרך כלל קובעת הפסיקה, כי יש לראות במינוי "בן ממשיך" או בהסכמי מתנה משום התחייבות לעסקה במקרקעין שאינה מושלמת עד אשר מוסדר הרישום בסוכנות וברשות מקרקעי ישראל. הטעם לכך הוא שהגם שמדובר בזכות אובליגטורית (ברשות, שימוש או חכירה), הרי שעבירותה מוגבלת מכוח חוזה החכירה/הרישיון החל על המשבצת (כך למשל נקבע בפסק דינו של חברי כב' השופט ג'וסי ביחס להעברת זכויות במושב בו עסקינן (בתמ"ש (נצ') 3760/05 [פורסם בנבו] לעיל) ובשורה ארוכה של פסקי דין אחרים כגון ע"א 1662/99 חיים נ' חיים, פ"ד נו(6) 295, 314 (2002); בע"מ 1119/06 פלוני נ' פלוני ואח' (23/11/2006, פורסם במאגרים [פורסם בנבו]); עמ"ש (מרכז) 2070-09-07 עליזה תייר נ' שמעון כחלון (29/01/2008, פורסם במאגרים [פורסם בנבו])."

17. בפני בית המשפט נשמעו עדויותיהם של ש' ואביה ג', בדבר הבטחות שמסרו א' ור', כי יהפכו את ב' וש' לבנים ממשיכים במשק (ראו דברי ש' בעמ' 70 שורות 17-19 ו-25, עמ' 72 שורות 1-2) ודבריו של ג' בעמ' 91 שורות 27-30).

אין בכוחן של הבטחות בעל פה לשנות מן האמור לעיל, שכן בהתאם לסע' 5(א) לחוק המתנה תשכ"ח – 1968 (להלן: "חוק המתנה"), טעונה התחייבות ליתן מתנה בעתיד, מסמך בכתב.

מסמך זה עשוי להכיל שינויים שהוטמעו ע"י מערכת פסקדין

18. טרם שנדון במשמעות התחייבותם של א' ור' כלפי ב' וש', נעצור ונבחן את טענתה של ר', כי המכתב מיום 1.3.01 נועד כל כולו לצורך קבלת היתר בניה לשיפוץ הבית בידי ב' וש'.

הדבר הועלה על ידי ב' בכתב ההגנה שהגיש, וראו סע' 12א' שם.

ר' כלל לא העלתה טענה זו בכתב ההגנה הראשון שהגישה, ואף לא בכתב ההגנה המתוקן.

הדברים נשמעו מפיה בחקירתה (ראו עמ' 105 שורות 18-19).

מעבר לכך, למעט טענה סתמית, לא הובא בפני בית המשפט ולו בדל ראיה לכך שקבלת היתר הבניה הותנתה במינוי בן ממשיך.

מדובר בטענה לקיומו של הסכם למראית עין, אשר הנטל להוכחת קיומו מוטל על המעלה טענה זו (ע"א 1780/93 בנק המזרחי נ' אולצ'יק, פ"ד נ(2) 41). הנטל לא הורם כנדרש בידי ר', ודין הטענה להידחות.

19. לאחר פתיחת ההליכים בין ש' לב', פנתה ר' ביום 28.3.10 לאגודת המושב כדלקמן:

"למען - מנוע ספק - אם וככל שב' וש' הינם בנים ממשיכים הריני מודיעה לכם, כי הם אינם בנים ממשיכים.

בכבוד רב,

ר.פ.

ת.ז. *****"

כלום רשאית היתה ר' להודיע על ביטול ההתחייבות ליתן מתנה?

סע' 5(ב') לחוק המתנה תשכ"ח - 1968 קובע, בכל הנוגע להתחייבות לתת מתנה, כדלקמן:

"כל עוד מקבל המתנה לא שינה את מצבו בהסתמך על ההתחייבות, רשאי הנותן לחזור בו ממנה, זולת אם ויתר בכתב על רשות זו".

ובהתאם לסעי' 5(ג) לחוק המתנה:

"מלבד האמור בסעיף קטן (ב), רשאי הנותן לחזור בו מהתחייבותו אם היתה החזרה מוצדקת בהתנהגות מחפירה של מקבל המתנה כלפי הנותן או כלפי בני משפחתו או בהרעה ניכרת שחלה במצבו הכלכלי של הנותן".

20. בתמ"ש (כ"ס) 14900/07 שרה שעתל נ' עמרם שעתל, נקבע ע"י כב' השופט ויצמן:

"הפסיקה העניקה לביטוי "התנהגות מחפירה" פרשנות מרחיבה, כזו שיש בה להקל על מי שהתחייב ליתן מתנה לחזור בו מהתחייבותו כלפי מי שנהג בו שלא כראוי. כך כדוגמה בע"א 350/96 וייסר נ' שביט, פד"י נ"ב(5) 797 נקבע כי נוכח מהותה של עיסוקת מתנה ועקרון תום הלב הנילווה לה הרי שעל מקבלה מוטלת החובה לנהוג כלפי הנותן מנהג הכרת תודה, כבוד ודרך ארץ... אך זאת יש ליתן על הדעת, מתנת בן ממשך אינה מתנה רגילה. לא לחינם נותן אדם נכס יקר ערך אך ורק לאחד מילדיו, בצידה של מתנה זו וכמניע לה מונחת ציפיה לפיה מקבל המתנה יגור עם ההורה המעניק וידאג לצרכיו ולצרכי המשק גם יחד. עסקינן בתנאי מפסיק שהינו למיצער תנאי מכללא הברור לשני הצדדים - הנותן והמקבל כאחד".

ועוד קובע כב' השופט ויצמן בתמ"ש (פ"ת) 28291-01-14 ב.ה.ו. נ' עזבון המנוח ב.ה.א. ז"ל:

"בפסיקת ביהמ"ש נקבע כי על דרך הכלל יש לפרש את הדיבור "התנהגות מחפירה" הנזכר בסעי' 5(ג) לחוק המתנה באופן רחב, וזאת על מנת להקל על זה המתחייב לתת מתנה לחברו לחזור בו מהתחייבותו זו, שהרי מדובר במתת חינם אשר נתן לחברו ומין הדין כי חברו ינהג פה, לכל הפחות, במידה ראויה של כבוד ודרך ארץ.

אין להתעלם מכך שמערכת היחסים בין התובעת לנתבעת ובים התובעת לבנם של הנתבעים, א., התערערה, דבר שאף הביא לגירושיהם.

הדעת נותנת כי התחייבותם של הנתבעים לתת מתנה לתובעת משק יקר ערך, כמשק נשוא התביעה, ניתנה על דעת כך שבני הזוג יוסיפו ויחיו יחדיו כבני זוג ושניהם יחדיו יתמכו בנתבעים בחייהם. ברור כי מעת שאין בנם של הנתבעים מנהל חיים משותפים עם התובעת אין כל עניין לנתבעים להוסיף ולעמוד בהתחייבותם לתת לה זכויות במחצית המשק. רישום מחצית המשק על שם התובעת בשלב זה בו התגרשו בני הזוג זמן לא רב לאחר חתימת הסכם המתנה תביא לתוצאה קיצונית אשר אינה מתיישבת על הדעת. מן הבחינה המשפטית יש לראות מצב זה כמצב שנכנס למסגרתו של סעי' 5(ג) לחוק המתנה בכך שקלוקול היחסים בין התובעת לבנם של הנתבעים עד כדי גירושיהם זה מעל זה מהווה "התנהגות מחפירה" כלפי בן משפחה, התנהגות שיש בה להצדיק חזרה מהתחייבות ליתן מתנה. עם זאת חזרה זו ראוי שיהיה פיצוי כספי בצידה שכן בנדון, בין לבין, הושקעו השקעות כספיות ואחרות ע"י התובעת במשק, השקעות שהורטן בהסתמכותה של התובעת על התחייבות הנתבעים".

מסמך זה עשוי להכיל שינויים שהוטמעו ע"י מערכת פסקדין

21. אין מקום לסטות מן ההנחה, כי כוונתם של א' ור' למנות את ב' וש' לבנים ממשיכים מותנית בהמשך קיומם של ח"י משפחה תקינים ביניהם.

לאחר שנתגלע ביניהם סכסוך, אשר הוביל לפתיחה בהליכי משפטיים, בין היתר בנוגע למשק עצמו, ולנכח מותו הטרגי של ב', לא ניתן להסכין עם התוצאה כי ש' תהא לבת ממשיכה במשק. ראוי לקבוע, כי ש' גילתה התנהגות מחפירה נגד ב', ובכך הכשירה את דרכה של ר' לפעול לביטול התחייבותה.

הפניה לאגודה מיום 1.3.01, יצרה למעשה את התחייבות א' ור' למינוי ב' וש' לבנים ממשיכים. במסגרת פניה זו, לא ניטלה מא' ור' הזכות לחזור בהם מן המתנה, מאחר והם לא ויתרו עליה.

לאחר שקבענו כי יש בסכסוך בין ב' לש' כדי להוות התנהגות מחפירה כלפי בן משפחה (הוא ב') המאפשרת חזרה מן ההתחייבות, על פי סע' 5(ג') לחוק המתנה, רשאית היתה ר' לחזור בה מן ההתחייבות.

באותה נשימה נאמר, כי היות וש' וב' הסתמכו על התחייבות זו, והשקיעו כספים בבית לאורך השנים, ראוי כי ש' תפוצה בגין ביטול זכויותיה בהתבסס על השקעות אלה.

22. טרם שתידון סוגיית הפיצוי, יש לבחון את טענתה החלופית של ש', כי לנוכח תוכן צוואתו של א' ז"ל, הרי שב' מונה לבן ממשיך, זכות אשר עברה עם פטירתו ליורשיו – ילדיה והיא.

בצוואתו מיום 1.2.06, אשר צו לקיומה ניתן ביום 22.6.10 (הללו צורפו כנספח 4 לכתב התביעה המתוקן) הורה א' כי:

2. את כל רכושי מכל מין וסוג שהוא בין שיש לי היום ובין שארכוש ו/או אקבל ו/או יהיה שייך לי בעתיד, הנני מצווה לאשתי ר.פ בעלת ת.ז. מס' *****.

בסע' 3 ואילך לצוואה, קבע א' כי אם חלילה ילך לעולמו יחד עם אשתו, או שאשתו תלך לעולמה לפניו, כי אז יחולו הוראות הנוגעות לחלוקת הרכוש בין ילדיו.

כך, יועברו לבן ע' כלל הזכויות ביחס למגרש בגוש 8372 במושב, הבן ב' יוסיף לנהל את המשק כבן ממשיך, ויהיה זכאי לכל הפירות והרווחים שיפיק מן המשק. כמו כן יהיה ב' זכאי ליחידת המגורים.

א' הורה, בנוסף, כי בתו ה' תהא זכאית לכל הזכויות ביחס לבית המגורים.

אליבא ש', בכך הכיר א' בהתחייבותו כלפי ש' וב', ואישר כי הם הבנים הממשיכים במשק.
ש' ביקשה תחילה כי בית המשפט יורה לאלתר על רישום הזכויות במשק על שם התובעים, אולם
בחקירתה חזרה בה:

אם נבחן את תוכן צוואתו של א' ז"ל, הרי שלנוכח פטירתו לפני רעייתו ר', הסעיף היחיד הניתן לביצוע הוא
סע' 2 לצוואה, בו מצווה א' את כל שיש לו לרעייתו.

יתר סעיפי הצוואה הפכו לתיאורטיים בלבד, ולא יתקיימו, שהרי מעת שעבר רכושו של א' לר', ובכלל
הרכוש המשק, אין מקום לדון כעת, בחייה של ר', בשאלה מה יהא גורלו של המשק לאחר אחרית ימיה
ושנותיה של ר'.

העברת המשק לר' עולה בקנה אחד עם הוראות חוזה החכירה, המצווה בסע' 13 א' המשק לבן זוגו של
זוכר שנפטר, אף אם הניח המוריש יורשים נוספים.

לאחר שר' הודיעה כי ש' וב' אינם בנים ממשיכים, יש לקבוע כי ההתחייבות למינוי ב' וש' בוטלה, בד בבד
עם הקביעה כי על ר' לפצות את ש' בגין השקעותיה במשק.

23. התייחסות לאופן בו ייקבע הפיצוי, מצאנו בפסק הדין בע"א 3071/91 ח'ולה טהא
עלי ג'ברין נ' ח'דר עבדאללה סעד:

"כאשר ההתעשרות נעשית בהסכמת הבעלים - אשר הסכים לבניית הבית על מקרקעין - אין חוק
המקרקעין מסדיר את הסוגיה (השווה ע"א 809/90 מ' ח' לידאי נ' ד' לידאי [1]). היעדר הסדר אינו הסדר
שלילי. הסוגיה מוצאת את פתרונה בדין הכללי (השווה ד"נ 20/82 אדרס חמרי בנין בע"מ נ' הרלו אנד
ג'ונס ג.מ.ב.ה. [2]). על-פי דין זה, מקום שקיים חוזה בין הצדדים, נקבעות הזכויות על-פיו. בהיעדר חוזה
- ולא כל הסכמה (של בעל המקרקעין) מולידה חוזה עמו - יש לנהוג על פי הוראות חוק עשיית עושר ולא
במשפט.

על-פי הוראות אלה, משהתעשר הבעלים שלא כדין, הוא חייב להשיב את הזכייה בעין, ואם זו אינה
אפשרית או הינה בלתי סבירה, עליו לשלם את שווייה (סעיף 1 לחוק עשיית עושר ולא במשפט).

מהו שווי ההתעשרות בפרשה שלפנינו? שאלה זו לא התלבנה בערכאה הראשונה. כפי שראינו, השופטת
שטרסברג כהן התייחסה אל תביעת האישה כנגד האב כאל הטלת חיוב הבן על האב, ולא היא. חיובו של
הבעל (על-פי הלכת שיתוף הנכסים) לחוד, וחיובו של האב (על-פי דיני עשיית עושר ולא במשפט) לחוד.
על כן גם סעדה של האישה כנגד הבעל לחוד וסעדה כנגד האב לחוד. זאת ועוד: ערכו של החיוב עשוי
להיות שונה. הבעל חייב במחצית ערך הבית (ללא המקרקעין). האב עשוי להתחייב בהשבת הוצאות
(הריאליות) של ההשבחה. אפשרות אחרת הינה כי האב יתחייב בעליית ערך המקרקעין בגין ההשבחה".

24. כאשר נשאלה ש' אודות עלויות השיפוצים שבוצעו, הודתה בחקירתה כי אין ברשותה מסמכים

התומכים בטענתה בדבר עלות השיפוץ הראשון:

"מאחר ופנית לבנקים הם לא משאירים עדויות של למעלה מ-20 שנה אחורה ומכיוון שכך אין לי מסמכים להראות, אך זה ההלוואות בבנקים וכרטיסי אשראי.." (עמ' 73 שורות 1-2).

וכן:

"אין לי כאן את כל הקבלות על שיפוץ שנעשה לפני 20 שנה. תשלומים ששולמו לבעלי מקצוע, לרצפה ואנשי אינסטלציה וחשמל והנמכת גבס וקירות וכו'. זה שולם במזומן לפני 20 שנה, יש לי עדויות על חלק מהדברים שנקנו.." (עמ' 75 שורות 4-6).

בכל הנוגע לשיפוץ השני, טענה ש' כי יש בידיה מסמכים אשר יוכיחו את העלויות, אולם אלה לא הוגשו לתיק (עמ' 76 שורות 14-15, ושורה 20).

עם זאת, הטענה כי ב' וש' נטלו הלוואות לצורך מימון השיפוצים שנערכו בבית לאורך השנים, לא נסתרה. מדובר בבית שניבנה בשנות ה-30 של המאה הקודמת, ושימש בשעתו את הוריו של א' ז"ל.

ברור כי בבית נערכו שני שיפוצים עיקריים: האחד, סמוך לכניסתם של ש' וב' אל הבית, בשנת 1996, והשני בשנת 2003.

25. אף שהתעלמה מעריכת השיפוץ הראשון בתצהירה, הודתה ר' בחקירתה, כי בוצע שיפוץ ראשון בבית בשנת 1996:

(עמ' 96 שורות 21-26).

ר' עצמה הציגה את היתר הבניה אשר ניתן ביחס לבית, בו אושרה הרחבת הבית (ראו נספח א' לתצהירה של ר' בתמ"ש 40071-01-10). מחקירתה עלה, כי מבית בן 4 חדרים הפך הבית למבנה בעל שלושה מפלסים, ובו ששה חדרים. (עמ' 97 שורות 15-16).

ר' לא חלקה על כך שלצורך השיפוץ השני קיבלו שפי וב' סך של 200,000. סכום זה מומן באמצעות משכנתא שנטלו הורי ש' (עמ' 97 שורות 29-31). סך נוסף של 150,000 נלקח בהמשך כהלוואה מובטחת במשכנתא על המשק (עמ' 98 שורות 1-2).

26. ש' נקבה בחקירתה בעלויות שונות מאלה שהופיעו בכתבי בטענות ובתצהירה:

ובכל הנוגע להלוואות שניטלו:

מסמך זה עשוי להכיל שינויים שהוטמעו ע"י מערכת פסקדין

חקירת ש' בעמ' 79 שורות 28-31 ועמ' 80 שורות 1-7).

27. סיכומם של דברים, אין חולק כי ש' וב' השקיעו כספים בשיפוץ הבית לאורך השנים הארוכות בהן התגוררו בו.

לא ניתן לצפות כי ש' תותיר בידיה אסמכתאות ביחס לשיפוץ שבוצע לפני כ- 19 שנים, ובכל הנוגע לשיפוץ השני – אין ספק כי ניטלו הלוואות לשם מימונו, הלוואות אשר שולמו מרבית התקופה בידי ב' וש', ולאחר שנוצר הקרע בין ב' לש' - השיבה ש' לבדה את ההלוואה שנטלו הוריה, ואילו ר' השיבה את ההלוואה בגינה מושכן המשק (ראו עמ' 80 שורות 5-6 ו-17-19).

לפיכך, הריני קובעת כי ש' וילדיה, כיורשיו של ב', וכן ש' בעצמה, יהיו זכאים למלוא עלות הבניה שבוצעה בבית, החל מן היום בו עברו ב' וש' להתגורר בבית.

28. על מנת לעמוד על גובה הפיצוי, הנני מורה על מינויו של השמאי, מר יהושע סדן, מרח' ברקוביץ' 4 בתל אביב, טל': 03-5222289.

בחוות דעתו יתייחס השמאי לעלות הבניה שביצעו ב' וש' בבית, משנת 1996 ואילך, והצדדים ישאו בחלקים שווים בעלות חוות הדעת.

מן הסכום שייקבע, תקוזז יתרת ההלוואה לסילוק בגינה נרשמה משכנתא על המשק, ככל שהיא נוגעת לסכום שניתן בשעתו לב' וש', בסך של 150,000 ₪.

29. אשר לתביעה לדמי שימוש ראויים, כאן טענה ש' תחילה, כי החלטתה להעתיק את מקום מגוריה נבעה ממצבם הנפשי של ילדיה, בעקבות מותו של אביהם.

(ראו בעניין זה סע' 51 ו- 53 לכתב התביעה של ש' בתמ"ש 13-06-16145, התואמים את דברי ר' בעמ' 99 שורות 14-22).

בחקירתה, טענה ש' כי עזבה את הבית לנוכח היחס המחפיר וההתנכלות היומיומית מצידה של ר'.

30. סעיף 33 לחוק המקרקעין קובע, בהתייחס לדמי שימוש ראויים, כך: "שותף שהשתמש במקרקעין

משותפים חייב ליתר השותפים לפי חלקיהם במקרקעין, שכן ראוי בעד השימוש".

ראשית, ולנוכח הקביעה דלעיל, ברי כי ש' ור' אינן שותפות במקרקעין. בנוסף, היות לא הוכח כי ר' מנעה מש' המשך מגורים בבית, ממילא לא קמה חובה לשלם לש' בגין השימוש.

"רק כאשר השותף האחד השתמש במקרקעין באופן בלעדי, באופן שנמנע מיתר השותפים להשתמש אף הם באותם מקרקעין. היה ולא נמנע השימוש הזה מיתר השותפים גם כאשר הם לא השתמשו במקרקעין בפועל, אין השותף חייב בתשלום כלשהוא ליתר השותפים. (ר' יסודות והלכות בדיני מקרקעין, אריה אייזנשטיין כרך א' עמ' 146; ע"א 663/87 נתן נ' צ' גרונר ואח' מה 1, 104 בעמ' 118 מול האות ו'; חברי כבוד הנשיא בע"א 219/89 מוריה נ' מוריה טרם פורסם עמ' 3 לפסה"ד)".

ע"א 1492/90 נאיפה סעיד זרקא נ' סלמאן פארס.

אשר על כן, נדחית התביעה לתשלום דמי שימוש ראויים בגין ביתם של ש' ב'.

אף אם שילמה ש' את תשלומי ההלוואה שנטלו הוריה, יהיה בסכום שיתקבל מר' בגין שווי הבית, על פי הקביעה דלעיל, כדי לשמש, בין היתר, לפרעון ההלוואה שנטלו הוריה של ש'.

תביעת המזונות (תמ"ש 52794-03-14)

טענות ש':

31. ש' טוענת, כי הגישה ביום 17.1.10 תביעת מזונות נגד ב'.

בדיון שהתקיים ביום 3.4.11 הסכימו הצדדים כי דמי המזונות הזמניים לילדים, שלושתם קטינים באותה עת, יעמדו על סך של 4,000 ₪ בחודש, כי קצבת המל"ל של הילדים תעבור לידי ש', וכי ש' וב' ישאו בחלקים שווים בהוצאות הרפואיות החריגות של הילדים. ש' התחייבה לשאת במלוא הוצאות אחזקת הבית במושב, בו התגוררה במחיצת הילדים.

עוד הסכימו אותה עת, כי ש' תישא בהשבת ההלוואה שנלקחה על ידי הוריה, וכי ב' יישא בהשבת ההלוואה שהובטחה במשכנתא על המשק. ש' נושאת, כאמור, בהשבת ההלוואה שנטלו הוריה עד היום.

32. לאחר פטירתו של ב', נפל מלוא הנטל הכלכלי לסיפוק צרכיהם של הילדים על כתפיה של ש'.

מנגד, ר' החלה להשכיר את הבית בו התגוררו ש' וב', והותירה את דמי השכירות לשימושה, בעוד הוריה של ש' מסייעים לש', במתן דמי כיס לילדים, במימון הוצאות התרבות שלהם, בסיוע בעריכת קניות, ברכישת מיטלטליו, במימון משלחת נוער לבן א' ובמימון דמי השכירות בגין מקום מגוריהם הנוכחי.

מסמך זה עשוי להכיל שינויים שהוטמעו ע"י מערכת פסקדין

ר', שאף היא סבתם של הילדים, אינה מסייעת במימון מזונותיהם ומדורם של הילדים, וזאת אף שהיא אישה אמידה, בעלת משק השווה מיליוני שקלים, ונהנית מהכנסה נוספת, בדמות דמי השכירות מהבית, הנאמדים על ידי ש' בסך של כ-7,000 ₪. בנוסף, לר' הכנסות מכספי פנסיה ממשרד החינוך, מקצבת שאירים ומקצבה נוספת מן המוסד לביטוח לאומי.

בסך הכל, מדובר בהכנסה כוללת בסך של 17,139 ₪ לאשה אחת.

בנוסף, לר' חסכונות והכנסות נוספות בסך של אלפי שקלים, עליהם לא הצהירה בפני בית המשפט. ר' מסייעת לאורך שנים לבתה ה', והדבר אפשרי לנוכח יכולתה הכלכלית הגבוהה של ר', אשר גדלה, מאז החלה להשכיר את ביתם של ש' וז'.

33. ש' עובדת כמורה במשרד החינוך, ומשתכרת סך של 12,500 ש"ח לחודש. כן מקבלת ש' לידיה מידי חודש קצבת שאירים מטעם המוסד לביטוח לאומי, בסך של 5,086 ש"ח. ש' מבקשת לחייב את ר' במזונות הילדים בסך של 12,566 ש"ח, הכולל הוצאות מדור ואחזקתו וכן הוצאות אחזקת רכב.

טענות ר'

34. ר' טוענת, כי מדובר, למעשה, בתביעתם של שני קטינים, א' וט', שכן נ' בגירה, ואינה מיוצגת בנפרד בידי באת כוחה של ש'.

בנוסף, אין מתקיימים במקרה הנדון תנאי סע' 4 לחוק המזונות, המעגנים חובת סבים לתשלום מזונות לנכדיהם.

הכנסתה החדשית של ר' עומדת על סך של 16,150 ₪, והיא כוללת הכנסה מפנסיה של משרד החינוך, קצבת זקנה וקצבת שאירים מטעם המוסד לביטוח לאומי, וכן תשלום המתקבל בגין השכרת יחידת הדיור בה התגוררו המבקשת והמנוח בעבר, בסך של 5,500 ₪ בחודש.

לאורך 11 החדשים הראשונים קיבלה ר' כדמי שכירות סך של 5,000 ₪ בלבד, שכן 500 ₪ בחודש קוזזו בגין עבודות שביצע השוכר בבית. ר' עושה שימוש בסכום האחרון על מנת לממן את הוצאותיה המשפטיות בהליכים המתנהלים בבית משפט זה.

כאשר עזבה ש' את הבית, נדרשה ר' להוצאה בסך של 10,000 ₪ בחודש על מנת שהבית יהיה בר השכרה. בנוסף, נשאה ר' בחוב חשמל וארנונה שהותירה אחריה ש', בסך של 11,000 ₪.

35. ר' מוסיפה וטוענת, כי בנה ע' נאלץ לתמוך בה מדי חודש, בהעבירו אליה סך הנע בין \$7,000 ל-\$10,000 מדי שנה.

לעניין הוצאותיה החודשיות, טוענת ר' כי מדובר בסך חודשי של כ-15,100 ש"ח, והוא כולל בין היתר, סיוע לבת ה', שהיא אם חד הורית ללא הכנסה משמעותית וילדיה נזקקים, וכן תשלומים עבור כיסוי חובות בנה ב'.

36. מנגד, עומדת הכנסתה החודשית של ש' על סך של למעלה מ-18,000 ש"ח, ויש בה כדי לכסות את הוצאותיה והוצאות הילדים, ואף להותיר בידיה סכום נכבד למחייה המאפשר חיי מותרות ורווחה.

המזונות הנדרשים עבור הילדים הם גבוהים, מופרזים, ומהווים מותרות. יש בכך כדי להעיד על יכולתה הכלכלית האיתנה של ש'.

טענות ג' וי':

37. ג' וי' טוענים, כי הכנסתם הכוללת עומדת על סך של 15,811 ₪, והיא מורכבת מפנסיה בסך של 9,600 ₪ בחודש שמקבל ג', מסך של 1,900 ₪ נוספים, שכרה החודשי של י', וכן מקצבאות המתקבלות מן המל"ל, כאשר הקצבה שמקבל ג' עומדת על סך של 2,014 ₪ בחודש, ואילו הקצבה אותה מקבלת י' עומדת על סך של 2,297 ₪ בחודש.

ג' וי' סייעו לש' ולב' לאורך השנים, וכן תמכו בש' לאחר שעזבה את הבית במושב.

הם מוסיפים להעניק סיוע לש', בדמות תשלומים חודשיים שוטפים לדמי כיס, להוצאות תרבות, עריכת קניות, תשלום הוצאות בגין משלחת נוער, סיוע ברכישת רכב, תשלום דמי שכירות ועוד.

דין

38. תביעת המזונות מבוססת על סעיפים 4 ו-5 לחוק המזונות. סעיף 4 לחוק המזונות קובע:

"4. מזונות בין שאר בני-משפחה

אדם חייב במזונות שאר בני-משפחתו, והם –

(1) הוריו והורי בן זוגו;

(2) ילדיו הבגירים ובני-זוגם;

(3) נכדיו;

מסמך זה עשוי להכיל שינויים שהוטמעו ע"י מערכת פסקדין

(4) הורי הוריו שלו ושל בן-זוגו;

(5) אחיו ואחיותיו שלו ושל בן-זוגו.

סעיף 5 לחוק המזונות אשר כותרתו "סולם המזונות" קובע, בהוראה משלימה, כך:

"5. אין אדם חייב לספק מזונות לבן משפחה לפי סעיף 4 אלא במידה שנתקיימו שלוש אלה:

(1) יש בידו לעשות כן לאחר סיפוק הצרכים של עצמו, של בן זוגו, ושל

הילדים הקטינים שלו והילדים הקטינים של בן זוגו;

(2) אותו בן משפחה, על אף מאמציו, אינו יכול לספק צרכיו מעבודה, מנכסיו או ממקור אחר;

(3) אותו בן משפחה אינו יכול לקבל מזונות לפי סעיף 2 או לפי סעיף 3 או מעזבון, ואינו יכול לקבלם מבן-משפחה הקודם לאותו אדם לפי הסדר שנקבע בסעיף 4".

39. ראשית, ובהתייחס לטענה כי אין מונחת בפני בית המשפט תביעתה של נ' למזונות,

שכן היא אינה מיוצגת בידי ב"כ של ש', נקדים ונאמר, כי חוק המזונות אינו מגביל

את חיוב סבים במזונות נכדיהם אך לגבי נכדים קטינים בלבד.

האם יש לחייב את נ' להגיש בעצמה תביעת מזונות נגד סבתה?

בהשאלה מתביעה המוגשת בידי הורה אחד נגד ההורה האחר, ואשר עניינה מזונות ילדם הבגיר, כבר נקבע בבע"מ 5267/04, כי מאחר ועל כל אחד מן ההורים מוטלת החובה לזון את ילדם הבגיר בתקופת שירותו הצבאי, הרי תביעתו של הורה למזונות ילדו לאחר מלאת לו 18 שנה מהווה, למעשה, תביעה להשבת מזונות, אשר מקורה בדיני ההשבה הכלליים. בנוסף, חיוב ילד בהגשת תביעה עצמאית למזונות נגד הורה, היא קשה ובלתי רצויה ואף תעמיד את ההורה הנושא בהוצאות הילד במצב בו הוא נתון לרצונו של הבן בנוגע להגשת תביעה נגד הורהו הנוסף.

בהשאלה, נאמר, כי אין לחייב את נ' בהגשת תביעה למזונות נגד סבתה. הוכח כי בין השתיים מתקיימים יחסים תקינים, אשר מטבע הדברים יתערערו ככל שתוגש תביעה שכזו.

יש לראות בתביעתה של ש' תביעה להשבת הוצאותיה של נ', אשר תלויה בהרמת הנטל להוכחה כי אכן מוטלת על ר' החובה לשאת במזונותיה של נ', לנוכח הוראות חוק המזונות.

40. תנאי סעיף 5 לחוק המזונות נדונו בע"א 4480/93 פלוני נ' פלונית, פ"ד מח (3) 482 ונקבע:

"תנאי הסעיף הם למעשה שני התנאים הראשונים של דיני צדקה: סעיף קטן 5(1) קובע כי חובת המזונות תוטל רק על "אמיד" (המוגדר כמי שיש ביכולתו לספק מזונות לבן משפחתו המנוי בסעיף 4 לאחר שסיפק צרכיו שלו וצרכיהם של ילדיו הקטינים וילדי בן זוגו הקטינים ושאינן לערבבו עם "עשיר") כלפי "נצרך", המוגדר כמי שאינו יכול לספק את צרכיו מעבודה, מנכסיו או ממקור אחר על אף מאמציו (סעיף 5(2) ושאינו יכול לקבל מזונות בסעיף 2 או לפי סעיף 3, או מעיזבון או מבן משפחה הקודם בסדר לפי סעיף 4 סעיף 5(3))."

במקרה בו הוגשה תביעת מזונות רק נגד סבים מצד אחד, בית המשפט יחלק את הנטל בין הסבים משני הצדדים, אשר קירבתם לזכאי במזונות זהה, על פי סעיף 7 לחוק המזונות.

ע"א 426/71 ביום נ' ביום, פ"ד כו(1) 59,

ע"א 688/77 קופלוביץ נ' איל, פ"ד לב (2) 12.

בנוסף, חוק המזונות בא להבטיח רמת חיים מינימלית, וכל עוד מספיקים אמצעיה של האם לרמת חיים זו, לא ניתן לפסוח על האם ולתבוע את הסבתא ע"א 688/77 קופלוביץ, לעיל, תמ"ש (ת"א) 5241/06.

41. מדובר במזונותיהם של נ', שהיא חיילת, ובמזונות א', בן כ-17 שנים, וט', בת 12 שנים.

מעבר להוצאות השוטפות, טענה ש' לתשלום דמי שכירות בסך של 4,000 ₪ בחודש, אולם חקירתה העלתה כי היא מתגוררת בבית אחיה. ש' לא צירפה הסכם שכירות ואף לא הוכחה הוצאה בפועל של הסכום הנטען על ידה. למעלה מכך, בחקירתה הודתה, כי היא אינה משלמת דמי שכירות לאחיה (ראו עמ' 58 שורות 16-17).

ש' משמשת כמורה, היא בעלת תואר שני (ראו עמ' 45 שורות 6-2) והכנסתה הממוצעת עומדת על סך של 13,477 ₪ לחודש.

בנוסף, מאז פטירתו של ב', מקבלת ש' סך של 5,366 ₪, קצבת שאירים.

סכום הקצבה עולה, למעשה, על הסכום אותו התחייב ב' לשלם בשעתו כמזונות זמניים לשלושת הילדים בעודם קטינים.

לפיכך, ניתן לקבוע כי הכנסתה הממוצעת של ש' היא בסך של 18,843 ₪.

מסמך זה עשוי להכיל שינויים שהוטמעו ע"י מערכת פסקדין

ש' קיבלה לאחר פטירתו של ב', סכומי כסף בסך כולל של 94,800 ₪ בגין פטירתו של ב' (ראו עמ' 54 שורות 3-4, 19-24). מנגד, נגרמו לה הוצאות בגובה אלפי שקלים בשל שטפון בדירה בה היא מתגוררת בבת חפר.

42. מעבר לאמור, חקירתה של ש' ותדפיסי חשבון הבנק שהוצגו מלמדים, כי למעשה היא אינה חיה ברמת חיים בסיסית. היא נסעה לחו"ל מספר פעמים, הגם שטענה כי הנסיעות לא מומנו על ידה, ברי כי בחירתה לעשות שימוש בכספים שניתנו לה לצורכי נסיעות אלה מדברת בעד עצמה.

גובה ההוצאות בגין בילויים, והעובדה כי הורי ש' מסייעים במימון רכיב זה של ההוצאה המשפחתית מעלים, אף הם, כי התביעה לא הוגשה על מנת לאפשר לילדים רמת חיים מינימלית, כי אם מדובר בדרישה לקיום רמת חיים גבוהה יותר.

מעבר לכך, ש' וילדיה, כיורשיו של ב', יזכו בפיצוי בסכום בלתי מבוטל, כתוצאה מפסק דין זה. כספים אלה מהווים "מקור אחר" לסיפוק הצרכים, על פי סעי' 5(2) לחוק המזונות, והם מונעים קביעה כי יש לחייב את סבתם של הילדים בתשלום מזונותיהם.

43. אשר לר', הכנסתה השוטפת עומדת על סך של 10,843 ₪ והיא מורכבת מפנסיה בסך של 7,400 ₪ בחודש, מקצבת שאירים בסך 1,213 ₪ ומקצבת זקנה בסך 2,230 ₪ (ראו עמ' 125 שורה 16-20).

בנוסף, משכירה ר' את הבית בו התגוררו ש' וב', תמורת סך של 5,775 ₪ לחודש (עמ' 125 שורות 25-26).

הכנסה נוספת עומדת על סך של 6,000 ₪ לשנה, בגין שטחים מושכרים (עמ' 126 שורות 8-9).

לר' חסכונות בסך של 44,000 ₪ (עמ' 128 שורות 2-3).

ר' מסייעת לבתה ה' בתשלום הוצאותיה השוטפות, וכן נושאת בהשבת ההלוואה בסך של 150,000 ₪ שנטלה עבור ב' וש'. אף אם באפשרותה לסייע לנכדיה, אין להטיל עליה חובה לעשות כן.

44. המסקנה העולה מכל האמור לעיל, היא כי אין לחייב את ר' בתשלום מזונות נכדיה, וזאת כיוון שהכנסתה של ש' מאפשרת להן קיום מינימלי ומעבר לכך, וכן לנוכח הכספים הצפויים להתקבל בעקבות פסק דין זה.

אשר להוריה של ש', מעבר לכך שהוכח כי הם מסייעים לש' וילדיה באופן משמעותי, הרי שהקביעה כי אין לחייב את ר' במזונות הנכדים, תגרור ממילא קביעה זהה ביחס לג' ו'.

אשר על כן, נדחית בזאת תביעת המזונות.

45. לנוכח התוצאות אליהן הגעתי בשלושת ההליכים הנדונים, הריני מורה על חיובה של ש' בהוצאותיה של ר' ובשכ"ט עו"ד, בסך של 15,000 ₪.

מסמך זה עשוי להכיל שינויים שהוטמעו ע"י מערכת פסקדין

המזכירות תמציא העתק פסק הדין לב"כ הצדדים, וכן תסגור התיקים, למעט תמ"ש 16145-06-13, אשר יותר פתוח לצורך קבלת חוות דעתו של השמאי.

ניתן היום, י"א אב תשע"ה, 27 יולי 2015, בהעדר הצדדים.